

DATUM: 9. 4. 2021

Dohledové sdělení č. 1/2021

Zajišťování vhodnosti osob v sektorech úvěrových institucí, pojišťoven, zajišťoven a penzijních společností

Úvod

1. Účelem tohoto dohledového sdělení je informovat o očekáváních a přístupu České národní banky (dále jen „ČNB“) při výkonu dohledu nad nastavením a fungováním řídicího a kontrolního systému poskytovatelů finančních služeb v sektorech úvěrových institucí, pojišťoven, zajišťoven a penzijních společností, pokud jde o zajišťování vhodnosti dotčených osob v těchto sektorech.
2. Míra podrobnosti právní a jiné úpravy pro jednotlivé sektory v oblasti zajišťování vhodnosti osob je různá. Stejně tak se dílčím způsobem liší používaná terminologie. Účel zajišťování vhodnosti osob je nicméně napříč sektory totožný, neboť věcná podstata právní ani jiné úpravy se nemění. Je proto vhodné, aby ČNB transparentně komunikovala všem výše uvedeným sektorům totožná interpretační vodítka pro nastavení řídicího a kontrolního systému v otázce zajišťování vhodnosti osob a související aplikační praxi ČNB.
3. Po věcné stránce dohledové sdělení upřesňuje a navazuje především na úpravu stanovenou v právních předpisech, souvisejících obecných pokynech a srovnávacích standardech (benchmark) Evropských orgánů dohledu, jakož i v relevantních úředních sděleních ČNB.¹ Zohledněny jsou rovněž dosavadní poznatky ČNB z výkonu dohledu. Pozornost je věnována jak vymezení konkrétních kvalifikačních požadavků, tak praktickým procedurálním otázkám. Děje se tak v kontextu úloh jednotlivých osob nebo orgánů a dále v souvislosti s prokazováním a organizačním zajištěním plnění stanovených povinností v oblasti posuzování vhodnosti osob.
4. V závislosti na pozici nebo funkci konkrétní osoby může být při zajišťování vhodnosti posuzována její důvěryhodnost, odborná způsobilost, zkušenost, porozumění činnosti poskytovatele finančních služeb a hlavním rizikům, jimž je poskytovatel finančních služeb vystaven, existence možného střetu zájmů, míra nezávislosti posuzované osoby, její časové dispozice nebo další okolnosti, které by mohly být na újmu řádnému a obezřetnému výkonu činnosti poskytovatele finančních služeb.

¹ Například úřední sdělení ČNB ze dne 5. srpna 2020 k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost (https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/legislativa/.galleries/Vestnik-CNB/2020/vestnik_2020_18_22320560.pdf).

5. Zajišťování vhodnosti osob ze strany poskytovatele finančních služeb spočívá:

- ve stanovení a pravidelném revidování kvalifikačních předpokladů a požadavků
- v posuzování plnění kvalifikačních předpokladů a požadavků, a podpoře jejich plnění a
- v přijímání náležitých opatření v návaznosti na výsledek posuzování vhodnosti.

Osobní a věcný rozsah

6. Toto dohledové sdělení je určeno bankám, družstevním záložnám, pobočkám zahraničních bank se sídlem v jiném než členském státě EU/EHP (dále jen „třetím státě“), finančním holdingovým osobám, smíšeným finančním holdingovým osobám, pojišťovnám, zajišťovnám, pobočkám pojišťoven a zajišťoven z třetího státu, pojišťovacím holdingovým osobám, pojišťovacím holdingovým osobám se smíšenou činností a penzijním společnostem (jinde také „poskyvatelé finančních služeb“), přičemž vychází především z obecných pokynů k posuzování vhodnosti členů vedoucího orgánu a osob v klíčových funkcích (EBA/GL/2017/12), obecných pokynů k řídicímu a kontrolnímu systému (EIOPA-BoS-14/253) a společných obecných pokynů k obezřetnostnímu posuzování nabývání nebo zvyšování kvalifikovaných účastí ve finančním sektoru (JC/GL/2016/01).
7. Podrobněji se toto dohledové sdělení věnuje povinnosti poskytovatelů finančních služeb zajišťovat vhodnost osob, a to konkrétně v případě:
- řídicího orgánu a jeho členů,
 - kontrolního orgánu a jeho členů,
 - jiného orgánu a jeho členů²,
 - výborů vedoucího orgánu a jeho členů a
 - osob v klíčových funkcích.
8. Vedoucí orgán je řídicí orgán a kontrolní orgán, např. statutární orgán, dozorčí rada, kontrolní komise nebo jiný orgán.
9. Pobočky zahraničních osob nemají s ohledem na svůj právní status vedoucí orgány. Postavení vedoucího orgánu má vedoucí pobočky nebo jiná osoba s obdobným postavením.
10. Osobami v klíčových funkcích jsou osoby, které mají podstatný vliv na činnost poskytovatele finančních služeb, přičemž nerozhoduje, zda jsou zároveň členy jeho vedoucího orgánu nebo výboru vedoucího orgánu. Mohou jimi být:
- vedoucí osoby ve vnitřní kontrole,
 - finanční ředitel a

² Například úvěrová komise družstevní záložny nebo výbor pro audit, má-li status orgánu.

- další osoby, např. vedoucí významných obchodních linií, vedoucí poboček ve státech EU/EHP, vedoucí dceřiných společností se sídlem ve třetím státě a v jiných vnitřních funkcích nebo pozicích.
11. Vedoucí osoby ve vnitřní kontrole jsou osoby v nejvyšší pozici odpovídající za každodenní výkon funkcí:
- řízení rizik,
 - compliance,
 - vnitřního auditu a
 - pojistněmatematické činnosti.³
12. Finanční ředitel je osoba, která má celkovou odpovědnost za řízení finančních zdrojů, finanční plánování a účetní výkaznictví.
13. Osobami v klíčových funkcích v případě poboček zahraničních osob se sídlem ve třetím státě jsou osoby na pozicích finančního ředitele a vedoucích osob ve vnitřní kontrole podle bodů 10 a 11.

Pojem vhodnost

14. Je ve veřejném zájmu, aby poskytovatelé finančních služeb jednali obezřetně, a tudíž aby jejich činnost mohly významně ovlivňovat pouze osoby, v jejichž případě lze mít důvodně za to, že nebudou svým počínáním ohrožovat právem chráněné zájmy.
15. S ohledem na skutečnost, že je nezbytné zajišťovat plnění kvalifikačních předpokladů a požadavků ve vzájemných souvislostech, považuje se za žádoucí a účelné, aby poskytovatelé finančních služeb nezajišťovali jejich plnění izolovaně, ale aby jimi pro dané účely vytvořený ucelený systém pravidel a postupů umožňoval komplexní posouzení vhodnosti osob pro určitou pozici nebo funkci. Z těchto praktických důvodů používá toto dohledové sdělení, s odkazem mimo jiné na názvosloví používané v dokumentech EU, souhrnný pojem vhodnost.
16. Osoba je považována ve vztahu k její pozici nebo funkci za vhodnou, má-li jednotlivě a případně společně s dalšími dotčenými osobami, například s dalšími členy daného vedoucího orgánu, pro tyto účely dostatečnou odbornou způsobilost a zkušenost a je důvěryhodná, tj. jsou dány důvodné předpoklady, že bude při své činnosti dbát právem chráněných zájmů. Vhodnost zahrnuje také schopnost a vůli každé osoby jednat čestně, poctivě, používat vlastní nezávislý úsudek a věnovat dostatečný čas výkonu stanovených povinností.
17. Předmětem komplexního posouzení vhodnosti osoby má tedy být, zda je z hlediska právem chráněných zájmů vhodné, aby tato určitá osoba byla k poskytovateli finančních služeb ve vztahu,

³ Viz § 3 odst. 6 písm. k) zákona o pojišťovnictví.

z něhož by plynul významný vliv na jeho činnost a celkový profil, například členství v orgánu nebo pracovněprávní vztah.

Vymezení vhodnosti v konkrétních podmínkách a uplatnění principu přiměřenosti

18. Za účelem zajišťování vhodnosti osob poskytovatelé finančních služeb předně ve vztahu k jednotlivým pozicím nebo funkcím přesně vymezí konkrétní předpoklady pro jejich výkon a stanoví další vlastní požadavky, které musí osoba splnit, aby mohla danou pozici nebo funkci zastávat, a tyto předpoklady a požadavky musí pravidelně revidovat za účelem ověření jejich opodstatněnosti. V případě kolektivních orgánů a jiných útvarů je nezbytné definovat nejen předpoklady a požadavky vztahující se na jednotlivé osoby, ale i předpoklady a požadavky vztahující se ke kolektivu jako celku.
19. S ohledem na požadavek uplatňování principu přiměřenosti je při definování těchto předpokladů a požadavků třeba vycházet z charakteristiky dané pozice nebo funkce a z míry potenciálního vlivu na činnost a celkový profil poskytovatele finančních služeb. Předpoklady a požadavky pro výkon jednotlivých pozic nebo funkcí stanovené poskytovatelem finančních služeb vždy plně reflektují rozsah požadavků vyplývajících z právních předpisů.
20. Kromě samotných předpokladů a požadavků pro výkon jednotlivých pozic nebo funkcí je třeba současně vždy stanovit i způsoby prokazování jejich splnění. V některých případech je možné, především s ohledem na praktické možnosti poskytovatelů finančních služeb, považovat za dostatečně průkaznou informaci prohlášení osoby, například některá tvrzení v profesním životopisu nebo v písemné odpovědi na otázku týkající se možného soudního nebo správního řízení. V jiných případech je na druhou stranu nezbytné zajistit vlastní prověření splnění daného předpokladu a požadavku, například formou vhodně strukturovaného pohovoru nebo písemného testu.
21. Revize nastavení předpokladů a požadavků pro výkon jednotlivých pozic nebo funkcí probíhá v přiměřených intervalech, které si pro tyto účely stanoví poskytovatel finančních služeb (zpravidla každý rok, ne však déle než dva roky).⁴ Stran pravidelné revize je žádoucí, aby revize byla provedena i v případech, kdy si to vyžadují relevantní okolnosti, například rozšíření činnosti o určitou oblast podnikání.

Navazující procesy a postupy

22. Poskytovatelé finančních služeb mají povinnost permanentně zajišťovat vhodnost osob⁵, a to s ohledem na jejich velikost a povahu, rozsah a složitost vykonávaných činností. Za tímto

⁴ Poskytovatelé finančních služeb v sektoru úvěrových institucí postupují podle bodu 155 EBA/GL/2017/12.

⁵ Viz např. § 8 odst. 3 písm. a) a § 8b odst. 1 písm. d) a e) zákona o bankách nebo § 7a zákona o pojišťovnictví a obecný pokyn 13 EIOPA-BoS-14/253.

účelem proto vytvoří a udržují ucelený, transparentní a účinný systém pravidel a postupů. Takovýto systém rovněž obsahuje zdokumentované konkrétní vnitřní procesy a postupy.

23. Poskytovatelé finančních služeb zajistí, aby bylo jejich organizační uspořádání nastaveno tak, že při zajišťování vhodnosti osob bude vždy předcházeno riziku vzniku střetu zájmů. Zajišťování vhodnosti osob proto vždy provádí útvary s organizačním zařazením dostatečně autonomním ve vztahu k posuzovaným osobám. Útvarem se rozumí osoba nebo skupina osob pověřená výkonem určité činnosti.⁶ Organizační uspořádání zajišťování vhodnosti osob musí být dále v souladu s požadavkem na vyváženost působností při schvalovacích, rozhodovacích a kontrolních činnostech a s požadavkem zamezit nepřiměřenému vlivu jediné osoby nebo malé skupiny osob na dané procesy.
24. Z povahy věci je proto vyloučeno, aby zajišťování vhodnosti vykonával samostatně například vůči řídicímu orgánu a jeho členům útvar tomuto orgánu podřízený nebo řídicí orgán vůči kontrolnímu orgánu a jeho členům. A naopak pro zajišťování vhodnosti osob není v zásadě na újmu podřízenost posuzované a nadřízenost posuzující osoby nebo osob, jakož i jiný vztah s obdobnými vazbami.
25. Útvary poskytovatele finančních služeb, do jejichž působnosti spadá zajišťování vhodnosti osob, jsou především kontrolní orgán, řídicí orgán a útvar zajišťující výkon funkce compliance.⁷ Nezastupitelné pravomoci přitom náleží kontrolnímu orgánu⁸ a jeho příslušnému výboru⁹, pokud je zřízen. Útvar zajišťující výkon funkce compliance se zapojuje do procesu zajišťování vhodnosti osob tak, aby celý proces v případě potřeby vhodným způsobem podporoval a doplňoval.
26. Proces zajišťování vhodnosti osob se uplatňuje rovněž vůči kontrolnímu orgánu a výboru pro audit a jejich členům. Z povahy věci náleží zajišťování vhodnosti osob do působnosti nejvyššího orgánu. Není-li to však vzhledem k okolnostem fakticky možné, zabezpečí daný proces poskytovatel finančních služeb jiným vhodným způsobem, např. využitím externího poradenství.¹⁰
27. Pro udržování systému zajišťování vhodnosti osob vytváří poskytovatelé finančních služeb mimo jiné potřebné provozní podmínky a vyčleňují rovněž dostatečné hmotné i nehmotné zdroje. V praktické rovině to znamená, že jak útvary provádějící zajišťování vhodnosti osob, tak samotné

⁶ Například podle vyhlášky č. 163/2014 Sb. se útvarem rozumí osoba nebo skupina osob pověřená výkonem určité činnosti povinné osoby včetně orgánů a výborů.

⁷ Viz např. § 13 odst. 3 písm. c) vyhlášky č. 163/2014 Sb. nebo § 7d zákona o pojišťovnictví nebo § 17 vyhlášky č. 117/2012 Sb.

⁸ V obecné rovině lze dané pravomoci vyvodit ze zákona o obchodních korporacích, viz § 446 a 715, nebo nařízení Rady (ES) o statutu evropské společnosti (SE), viz článek 40.

⁹ Jde o výbor pro jmenování, který musí zřizovat některé úvěrové instituce. Viz § 8c zákona o bankách a § 7ab zákona o spořitelních a úvěrních družstvech.

¹⁰ Při splnění požadavků na řízení rizika outsourcingu.

posuzované osoby mají pro tyto účely vytvořeny podmínky pro průběžné a řádné plnění stanovených předpokladů a požadavků.

28. Poskytovatelé finančních služeb vždy vyvíjí patřičné úsilí k tomu, aby získávali dostatečné informace pro řádné posouzení vhodnosti osob. V této souvislosti, a pro naplnění daného účelu, zohledňují a využívají poskytovatelé finančních služeb také dostupné informace od orgánů dohledu. Poskytovatelé finančních služeb zajistí, aby je osoby zastávající příslušnou pozici nebo funkci bez zbytečného odkladu informovaly o všech skutečnostech, které mohou být pro výsledek posouzení jejich vhodnosti podstatné.¹¹ Za tímto účelem jsou dotčené osoby pravidelně seznamovány s příklady takovýchto skutečností.
29. Posouzení vhodnosti osob se provádí především:
 - komplexně před prvním povoláním za člena vedoucího orgánu nebo osoby v klíčové funkci,
 - v potřebném rozsahu před opětovným povoláním dotčené osoby, dochází-li zároveň ke změně v náplni její činnosti,
 - v potřebném rozsahu v intervalech dle bodu 21 a
 - v potřebném rozsahu v případě vzniku pochybností, zda jsou splněny stanovené předpoklady a požadavky.
30. Poskytovatelé finančních služeb předem definují druhy/typy opatření, která přijímají za účelem zjištění hrozící nebo již nastalé nevhodnosti osoby. V případě zjištění nevhodnosti osoby přijímají bezodkladně opatření tak, aby bylo minimalizováno riziko spojené s působením nevhodné osoby na jejich činnost. Sdělí-li ČNB poskytovateli finančních služeb informaci podstatnou pro posuzování vhodnosti, nebo že považuje určitou osobu za nevhodnou pro konkrétní pozici nebo funkci, zaujme bezodkladně útvary, v jehož pravomoci je rozhodnout o setrvání dané osoby v zastávané pozici nebo funkci, k této informaci vlastní stanovisko a iniciuje další vhodný postup.
31. Zajišťování vhodnosti osob je upraveno a prováděno tak, aby působnosti za jednotlivé procesy a postupy byly stanoveny jasně, uceleně a bezrozporně a každý postup a celý proces byl v jakékoli fázi rekonstruovatelný a přezkoumatelný.

Komunikace s ČNB a výkon dohledu

32. Výkon dohledu ze strany ČNB nenahrazuje na straně poskytovatelů finančních služeb systém pro zajišťování vhodnosti osob.
33. ČNB věnuje při výkonu dohledu náležitou pozornost nejen samotným výsledkům fungování tohoto systému, ale také jeho nastavení a kvalitě. ČNB tak činí jak v rámci provádění kontrol, tak při uplatňování procesu přezkumu a vyhodnocování.

¹¹ Viz také § 155 odst. 1 občanského zákoníku.

34. Je-li poskytovatel finančních služeb povinen informovat ČNB o zamýšlených nebo již uskutečněných personálních změnách, jsou součástí této informace především výsledek vlastního posouzení a dále podklady, na jejichž základě je možné posoudit vhodnost osoby pro určitou pozici nebo funkci a zároveň i přezkoumat samotný proces posouzení vhodnosti dotčené osoby.
35. ČNB posuzuje vhodnost dotčené osoby, které provedl poskytovatel finančních služeb, ve lhůtách stanovených právními předpisy¹², jinými dokumenty¹³, podle kterých ČNB postupuje při výkonu dohledu, nebo v souladu s dosavadní praxí.
36. V sektoru penzijních společností právní předpisy výslovně definují postup ČNB.¹⁴ V ostatních sektorech jsou poskytovatelé finančních služeb povinni informovat buď o záměru¹⁵ povolát určitou osobu, tj. informují předem, nebo až po provedeném povolání do pozice nebo k výkonu funkce.¹⁶
37. V případě oznamování záměru, aby určitá osoba zastávala konkrétní pozici nebo funkci, se postupuje následovně. Pokud ČNB do termínu avizovaného uskutečnění tohoto záměru vyhodnotí, že posuzovaná osoba je pro příslušnou pozici nebo funkci nevhodná, či že je vhodná jen po odstranění zjištěných nedostatků, oznámí tuto skutečnost poskytovateli finančních služeb. V případě, že v důsledku nedostatků v kvalitě předložených podkladů nelze závěr o vhodnosti dotčené osoby učinit, vyzve ČNB poskytovatele finančních služeb k jejich doplnění. Tím není dotčena možnost ČNB vyžádat si potřebné informace či podklady kdykoliv po uskutečnění záměru. ČNB posuzuje vždy ve vztahu k určité pozici nebo funkci, k jejímuž zastávání má dojít, pouze jedinou osobu, resp. nehodnotí, zda je v případě více kandidátů jeden vhodnější než ostatní.
38. Poskytovatelé finančních služeb oznamují ČNB záměr podle bodu 37 s dostatečným předstihem před jeho uskutečněním. Obecně lze mít za dostatečné, je-li záměr oznámen alespoň jeden měsíc předem. V případech, kdy bude při posuzování vhodnosti dané osoby potřeba součinnost zahraničních orgánů dohledu, je vhodné oznamovat záměr alespoň 2 měsíce předem.
39. V případě oznamování již uskutečněných záměrů (již došlo k povolání do pozice nebo funkce) vyrozumí ČNB poskytovatele finančních služeb, pokud zjistí, že je daná osoba pro příslušnou pozici nebo funkci nevhodná, či že je vhodná jen při splnění dalších podmínek, a to kdykoliv v průběhu jejího působení pro poskytovatele finančních služeb. V případě, že v důsledku

¹² Například § 71 správního řádu.

¹³ Například body 178 a 186 EBA/GL/2017/12 nebo obecný pokyn 16 EIOPA-BoS-14/253.

¹⁴ Podle zákona o doplňkovém penzijním spoření je předpokladem k výkonu funkce vedoucí osoby penzijní společnosti souhlas ČNB vydávaný na žádost této osoby. Procesní lhůty se řídí správním řádem. Nezačne-li vedoucí osoba vykonávat svou funkci do 6 měsíců ode dne, kdy jí byl předchozí souhlas udělen, nebo nevykonává-li vedoucí osoba penzijní společnosti z jakýchkoli důvodů svou funkci po dobu delší než 6 měsíců, předchozí souhlas zaniká.

¹⁵ Viz § 16 odst. 2 písm. b) zákona o bankách a § 7 odst. 7 zákona o spořitelních a úvěrních družstvech.

¹⁶ Viz § 7a zákona o pojišťovnictví.

nedostatků v předložených podkladech nelze závěr o vhodnosti dotčené osoby učinit, vyzve ČNB poskytovatele finančních služeb k jejich doplnění.

40. Pouze řídicí a kontrolní systém, jehož integrální součástí je řádné zajišťování vhodnosti osob, může být považován za takový, který splňuje všechny na něj právním řádem kladené požadavky. Selhání systému zajišťování vhodnosti osob může představovat jak systémové selhání řídicího a kontrolního systému, tak selhání orgánů nebo osob majících zajišťovat jeho soustavnou funkčnost a efektivnost.